

การปลูกดาหลา

เขียนโดย : สุรวิช วรรณไกรโรจน์

วัตถุประสงค์นำเสนอ

- * ทวีปเกี่ยวกับดาหลา
- * อนุกรมวิธาน
- * ลักษณะทางพฤกษศาสตร์
- * การขยายพันธุ์
- * ปัจจัยการผลิต
- * การเตรียมแปลง
- * การปฏิบัติดูแลรักษา
- * โรคและแมลง
- * การเก็บเกี่ยว
- * การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว
- * ต้นทุนการผลิตต่อไร่

ทวีปเกี่ยวกับดาหลา

ดาหลา เป็นไม้ดอกที่มีการปลูกมาเป็นระยะเวลาช้านานแล้ว ทางภาคใต้ของไทย ซึ่งเดิมได้มีการนำหน่ออ่อนและดอกมาใช้เป็นผักประกอบอาหารบางประเภท ปัจจุบันได้มีการนำมาปลูกเป็นไม้ตัดดอกมากขึ้น เนื่องจากดาหลา เป็นไม้ดอกที่ให้ดอกดกในฤดูร้อน ขณะที่ไม้ดอกชนิดอื่นๆ ไม่ค่อยจะมีดอก ประกอบกับดอกมีขนาดใหญ่ สีสดใสรูปทรงแปลกตา ทำให้เป็นที่สนใจของผู้พบเห็นและเป็นที่ต้องการของตลาด ดังจะเห็นได้จากความต้องการซื้อขายดอกที่ตลาดปากคลอง มีปริมาณถึง 200-500 ดอกต่อสัปดาห์ มีมูลค่า 3,000 - 7,500 บาท นอกจากนี้ยังสามารถส่งออกต้นพันธุ์ได้บ้าง แหล่งผลผลิตที่สำคัญ ได้แก่ อ.บ้านแพ้ว จ.สมุทรสาคร อ.บางกรวย จ. นนทบุรี อ.ด่านมะขามเตี้ย จ. กาญจนบุรี อ. เมือง จ.กระบี่

วจนกรมวโราน

ชื่อวิทยาศาสตร์	:	<i>Etilingera elatior</i> (Jack) R.M. Smith
ชื่อพ้อง	:	<i>Phaeomeria magnifica</i> , <i>Nicolaia elatior</i>
ชื่อสามัญ	:	ดาหลา
วงศ์	:	Zingiberales
ชื่ออื่นๆ	:	กาหลา, กะลา
ถิ่นกำเนิด	:	เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น

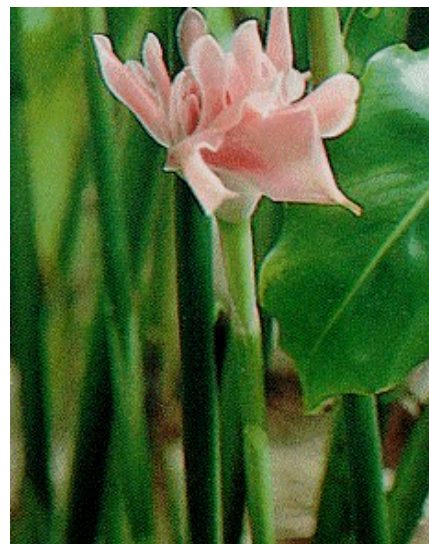
ดาหลาเป็นพืชที่มีลักษณะคล้ายข่า มีลำต้นใต้ดินเรียกว่าเหง้า (rhizome) เหง้านี้จะเป็นบริเวณที่เกิดของหน่อดอกและหน่อต้น ดาหลา 1 ต้น สามารถให้หน่อใหม่ได้ประมาณ 7 หน่อ ในเวลา 1 ปี ส่วนลำต้นเหนือดินเป็นกาบใบที่โอบซ้อนกันแน่น เช่นเดียวกับพวกกล้วย ส่วนนี้คือลำต้นเทียม (pseudostem) ลำต้นเหนือดินสูง 2-3 เมตร มีสีเขียวเข้ม

ใบ

มีรูปร่างยาวรี กลางใบกว้างแล้วค่อยๆเรียวไปหาปลายใบและฐานใบ ใบไม่มีก้านใบผิวเกลี้ยง ทั้งด้านบนและด้านล่าง ใบยาว 30-80 เซนติเมตร กว้าง 10-15 เซนติเมตร ปลายใบแหลมฐานใบเรียวลาดเข้าหาก้านใบ เส้นกลางใบปรากฏชัดทางด้านล่างของใบ

ดอก

ดอกดาหลา เป็นดอกช่อมีลักษณะดอกแบบ (head) ประกอบด้วย กลีบประดับ (Bracts) มี 2 ขนาด ส่วนโคนประกอบด้วย กลีบประดับขนาดใหญ่ มีความกว้างกลีบ 2-3 ซม.จะมีสีแดงขลิบขาว เรียงซ้อนกันอยู่และจะบานออก ประมาณ 25-30 กลีบ และมีกลีบประดับขนาดเล็กอยู่ส่วนบนของช่อดอกความกว้างกลีบประดับประมาณ 1 ซม. ซึ่งมีสีเดียวกับกลีบประดับขนาดใหญ่ กลีบประดับเล็กนี้จะหุบเข้าเรียงเป็นระดับมีประมาณ 300-330 กลีบ ภายในกลีบประดับขนาดใหญ่ที่บานออกจะมีดอกจะมีขนาดเล็กกลีบดอกสีแดง ซึ่งเป็นดอกสมบูรณ์เพศอยู่จำนวนมาก ดอกบานเต็มที่จะมีขนาดความกว้างดอกประมาณ 14-16 เซนติเมตรความยาวช่อ 10-15 เซนติเมตร มีก้านช่อดอกยาว 30-150 เซนติเมตร ลักษณะก้านช่อดอกแข็งตรงดอก จะออกตลอดปีแต่จะให้ดอกดกที่สุดในช่วงฤดูร้อน คือ เดือนมีนาคม - พฤษภาคม ดอกจะพัฒนามาจากหน่อดอกที่แทงออกมาจากเหง้าใต้ดินลักษณะของหน่อจะมีสีชมพูที่ปลายหน่อ

พันธุ์

ปัจจุบันพันธุ์ดาหลาที่ปลูกตัดดอกมีอยู่ 2 พันธุ์ด้วยกันคือ พันธุ์สีชมพู และพันธุ์สีแดง

การขยายพันธุ์

ดาหลาสามารถขยายพันธุ์ด้วยวิธีต่างๆ ดังนี้

1. การแยกหน่อ ควรแยกหน่อที่มีความเหมาะสมนำไปปลูก คือ สูงประมาณ 60-100 ซม. ขึ้นไปและมีกิ่งอ่อน กิ่งแก่ประมาณ 4-5 ใบ ใช้มีดตัดให้มีเหง้า และรากติดอยู่ด้วย ซึ่งหน่อชนิดนี้จะมีหน่อตอกอ่อนๆ ติดมาด้วย ประมาณ 3 หน่อ นำไปชำในถุงพลาสติก 1 เดือน เพื่อให้หน่อแข็งแรงก่อนนำไปปลูก

2. การแยกเหง้า

โดยการแยกเหง้าที่เกิดใหม่ที่โคนต้น แล้วนำไปชำในแปลงเพาะชำ วิธีนี้จะใช้เวลาประมาณ 1 ปี จึงจะเริ่มให้ดอก

3. การปักชำหน่อแก่

โดยนำไปชำในแปลงเพาะชำให้แตกหน่อใหม่แข็งแรง แล้วจึงค่อยย้ายมาปลูกลงแปลง

ปัจจัยการผลิต

แสง

ดาหลาเป็นพืชที่เจริญเติบโตได้ดีในที่มีแสงแดดรำไรหรือที่ร่มไม้ยืนต้น ถ้าหากโดนแดดจัดเกินไปสีของกลีบประดับจะจางลง และทำให้ใบไหม้

ฤดูปลูก

การปลูกดาหลาสามารถปลูกได้ทุกฤดู แต่ฤดูปลูกที่เหมาะสมที่สุด คือ ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนสิงหาคม ซึ่งดาหลาจะมีการเจริญเติบโตทางด้านลำต้นและแตกหน่อ ช่วงที่ดาหลาแตกหน่อได้มากคือ เดือนกรกฎาคม ถึงเดือนสิงหาคม แต่ในที่ๆ มีน้ำเพียงพอไม่จำเป็นต้องรอฤดูฝน

การเตรียมแปลง

พื้นที่ดอน

ทำการพรวน ดากดินไว้ประมาณ 5 - 7 วัน และย่อยดินให้ละเอียดเก็บวัชพืชออกให้หมด

พื้นที่ลุ่ม

ทำการขุดยกร่องสวนมีคูน้ำลึก 1 เมตร กว้าง 1 เมตร แปลงปลูกกว้าง 2-3 เมตร ความยาวตามขนาดของพื้นที่ และมีการไถพรวนตากดินไว้ประมาณ 5-7 วัน เก็บวัชพืชออกให้หมด

การเตรียมดิน

การเตรียมดินโดยไถพรวนดินแล้วซุดหลุมปลูก จากนั้นใส่ปุ๋ยคอกรองก้นหลุมในกรณีที่ปลูกตาหลาแบบไม่ยกร่องสวนจะทำการไถปรับดินให้สม่ำเสมอ เพิ่มปุ๋ยคอกและปุ๋ยเคมีสูตร 20-20-20 ในอัตรา 1 : 25 แล้วซุดหลุมปลูกแบบเดียวกับการปลูกแบบยกร่องสวนนี้อาจปลูกแซมในไม้หลัก เช่น ไม้ผล

ระยะปลูก

การปลูกตาหลาจะไม่มีระยะปลูกที่แน่นอน แต่จะขึ้นอยู่กับความต้องการและความสะดวกของเกษตรกรเอง โดยส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรจะปลูกในระยะ 2 x 2 เมตร

การปลูก

โดยใช้หน่อที่มีเหง้าและรากติดมาด้วย เหง้าที่ตัดมาควรมีความยาวประมาณ 5 นิ้ว โดยสังเกตให้หน่อหนั้นๆ มีใบติดมาประมาณ 4 คู่ใบ ปลูกลงในหลุมที่เตรียมไว้ แล้วทำการกลบดินให้สูงประมาณ 6 นิ้ว รดน้ำให้ชุ่มอาจใช้ดินเลนจากท้องร่องพอกทับโคนต้นเพื่อรักษาความชุ่มชื้น นอกจากนี้ควรหาไม้หลักมาผูกติดกับลำต้นกันต้นโยก

การปฏิบัติดูแลรักษา

การให้ปุ๋ย

จะให้ปุ๋ยตาหลาประมาณ 2 - 3 เดือนต่อครั้ง ซึ่งจะใช้ปุ๋ยสูตรเสมอ (16-16-16) ในอัตรา 96 กก./ไร่/ปี และให้ปุ๋ยคอกในอัตรา 15 กก./ต้น/ปี นอกจากนี้อาจใช้อินทรีย์วัตถุที่ผุพังแล้ว เช่น ใบไม้ต่างๆ หรือลำต้นแก่ของตาหลา, วัชพืชที่ขึ้นตามท้องร่องมาเป็นปุ๋ยหมัก หรืออาจใช้ดินเลนจากท้องร่องพูนใส่ตามโคนต้นซึ่งดินเลนเหล่านี้จะมีอินทรีย์วัตถุสูง

การให้น้ำ

ตาหลาเป็นพืชที่ต้องการน้ำในปริมาณที่มากพอสมควร โดยเฉพาะในระยะเริ่มแรกของการปลูก ควรรดน้ำให้ชุ่ม โดยใช้แครงสาดวันละ 1 ครั้ง เมื่อต้นตาหลาตั้งตัวได้อาจเว้นระยะห่างของการให้น้ำจากวันละครั้งออกไปเป็นประมาณ 2-3 วันต่อครั้ง แต่ต้องคำนึงถึงสภาพอากาศ ถ้าเป็นฤดูร้อนควรเพิ่มการให้น้ำมากขึ้น โดยใช้ระบบการให้น้ำแบบพ่นฝอย (springkler) บนแปลงที่ไม่ยกร่อง

การป้องกันกำจัดวัชพืช

ตาหลาเป็นพืชที่มีการเจริญเติบโตเร็ว แตกหน่อได้มาก ทำให้กอแน่นใบบังแสงซึ่งกันและกัน การกำจัดวัชพืชจะต้องกระทำมากในช่วงแรกของการปลูก เมื่อตาหลาโตมากๆ จะทำให้แสงที่ส่องผ่านมากกระทบพื้นดินน้อย วัชพืชไม่สามารถเจริญงอกงามได้ จึงไม่ต้องทำการกำจัดวัชพืชมากนัก

โรคและแมลง

ยังไม่พบโรคที่เป็นปัญหาสำคัญกับตาหลา แต่มีแมลงสำคัญดังนี้

หนอนเจาะลำต้น

ลักษณะการทำลาย เข้าทำลายต้นแก่ โดยไปเจาะบริเวณลำต้น ทำให้ต้นตาหลาหยุดชะงักการเจริญเติบโตและไม่สามารถให้ออกดอกได้

การป้องกันกำจัด ใช้ฟูราดาน 3% โรยบริเวณรอบๆโคนต้น หรืออาจใช้เซฟวิน

มดแดง

ลักษณะการทำลาย กรดจากสิ่งขับถ่ายของมดแดงจะทำให้กลีบดอกเกิดรอยขาวเป็นจุดๆ

การป้องกันกำจัด เก็บรังมดแดงออกจากต้น และใช้ยาฆ่ามด

การเก็บเกี่ยว

ดอกดาหลาที่มีความสมบูรณ์พร้อมที่จะเก็บเกี่ยวได้มีอายุประมาณ 2 อาทิตย์ นับตั้งแต่เริ่มแทงหน่อดอก ตัดดอกในช่วงเช้าโดยการตัดก้านดอกให้ยาวชิดโคนต้น แล้วแช่ก้านดอกลงในถังที่มีน้ำบรรจุอยู่

การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

ดอกดาหลาที่ตัดมาแล้วจะนำมาแช่ในน้ำสะอาด เพื่อป้องกันการเหี่ยวใช้ถุงพลาสติกใส่ห่อดอกแต่ละดอก เพื่อป้องกันไม่ให้กลีบดอกห่อและช้ำ จากนั้นจึงนำถังที่บรรจุดอกไม้ขึ้นไปส่งให้แก่พ่อค้า อายุการปักแจกัน ดอกดาหลาเมื่อตัดจากต้นแล้วนำมาปักแจกันในน้ำสะอาดจะมีอายุอยู่ได้ ประมาณ 3 - 7 วัน ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมโดยรอบ

ต้นทุนการผลิตต่อไร่

ต้นทุนการผลิตดาหลาเบื้องต้นโดยทั่วไปจะมาจากค่าใช้จ่ายตามรายละเอียด ดังนี้

1. ค่าหน่อพันธุ์ต่อไร่ ในปีแรก (หน่อละ 100)	32,000	บาท
2. ค่าเตรียมดินไร่ละ	1,000	บาท
3. ค่าแรง	3,200	บาท
4. ค่าปุ๋ยคอก	2,000	บาท
5. ค่าปุ๋ยเคมี	800	บาท
6. ค่าสารเคมี	1,500	บาท
รวม	40,500	บาท

ผลผลิต

ผลผลิตที่เกษตรกรจะได้รับ มีดังต่อไปนี้

ปริมาณดอกต่อปี	32,000	ดอก
ปริมาณหน่อต่อปี (1 ต้นให้ 7 หน่อ)	2,240	บาท

การจำหน่ายผลผลิต

ส่งดอกดาหลาให้แก่ร้านดอกไม้ โรงแรมฯ หรือส่งขายให้กับพ่อค้าตลาดปากคลองตลาด

ราคาผลผลิต

ดอกดาหลามีราคาสูงหรือต่ำต่างกันขึ้นกับปัจจัยหลายด้าน เช่น แหล่งปลูกผู้รับซื้อ และผู้ปลูกเอง ดอกดาหลามีราคาตั้งแต่ 8-50 บาท ต่อดอก นอกจากนี้ยังมีการขายหน่อพันธุ์ซึ่งราคาขายก็ต่างกับเช่นเดียวกับดอก คืออยู่ในช่วง 50 - 300 บาทต่อหน่อ

ปัจจุบันราคาหน่อพันธุ์ดาหลายังคงสูงอยู่ เกษตรกรผู้ปลูกดาหลาปัจจุบันจึงได้รายได้จากการขายหน่อพันธุ์ด้วย แต่เนื่องจากดาหลาขยายพันธุ์ได้ไม่ยากนัก และมีเกษตรกรบางรายขยายพันธุ์ดาหลา โดยวิธีเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ จึงคาดว่าต่อราคาพันธุ์จะต่ำลง และมีการขยายพื้นที่ปลูกเป็นการค้าเพื่อการตัดดอกมากขึ้น

การตลาดในปัจจุบันเป็นปัญหาสำคัญของเกษตรกรผู้ปลูกดาหลา เพราะเกษตรกรขาดข้อมูลเรื่องความต้องการของตลาด ทำให้ขาดความมั่นใจในการลงทุน ดังนั้น เกษตรที่ประสบผลสำเร็จในการปลูกดาหลาในปัจจุบันจึงเป็นเกษตรกรที่มีการโฆษณาตนเอง และสามารถหาตลาดได้เอง